

“Atan olmasaydı helâk olurdu”

Geyve'den Yakup Bey: “Cenâb-ı Hakk'ın ata, kaza ve kader nâmında üç kanunu vardır. Ata, kaza kanununu; kaza da, kaderi bozar.

Meselâ: Bir şey hakkında verilen karar, kader demektir. O kararın infazı, kaza demektir. O kararın iptaliyle hükmü kazadan affetmek, ata demektir. Evet, yumuşak bir otun damarları katı taşı deldiği gibi, ata da kaza kanununun kat'iyetini deler. Kaza da ok gibi kader kararlarını deler. Demek, atanın kazaya nisbeti, kazanın kadere nispeti gibidir. Ata, kaza kanununun şumulünden ihraçtır. Kaza da kader kanununun külliyetinden ihracıdır. Bu hakikate vakıf olan arif, ‘Ya İlâhî! Hasenatım senin atandandır. Seyyatım da senin kazandandır. Eğer atan olmasaydı helâk olurdu’ der’ cümlesini açıklar mısınız? Seyyatımız nasıl kazadan oluyor?”

Kader hükümdür; kaza verilen hükmün infazıdır; ata ise hükmü infazdan kaldırmaktır, yani affetmektir. Başka bir ifadeyle; ata, Allah'ın lütfu ve ihsanı; kaza hükmün icrası; kader ise verilen hükümdür.

Bu üç fiil de Allah'a aittir. Kul sadece duâ eder ve ister. Allah ise kulunun duasına bu üç kanundan biriyle cevap verir.

Öncelikle, kulunun kaderini, kulunun müstakbel duâsı çerçevesinde takdir eder. Meselâ kâinatı halk etmesi, dünyayı ve ahireti kulunun huzur içinde yaşayacağı şekilde donatıp tanzim etmesi, ihtiyaç duyduğu her şeyi baştan yaratması, dünya fani olmakla beraber ahireti bekaya mazhar kılması gösteriyor ki, kulunun gelecekte yapacağı umumî ve şiddetli duâyı önceden bilip kabul etmiş ve bunun üzerine kâinatı halk etmiştir. 1

Allah'ın, kulunun kaderini, kulunun müstakbel istek ve duâsına göre takdir ve tanzim etmesi de atasından ve lütfundandır. Dolayısıyla kader, kulun istek ve ihtiyaçları çerçevesinde takdir edilir. Kulunu yarattığı zaman ise, kulun kaderini kaza etmeye, yani kaderde yazılan şeyleri uygulamaya başlar.

İşte bu aşamada Allah'ın rahmetiyle ata kanunu sürekli devreye girer ve kazayı deler. Ve neticede, kulun lehine olarak kader de delinmiş olur.

Yani Cenâb-ı Allah şu üç yoldan biriyle kuluna muamele eder:

1- Ya kaderi kaza eder. Yani kaderin hükmünü değiştirmez, kaderi uygular.

2- Ya kader hükmünü uygulamaz, yani kaderi kaza etmez.

3- Ya da kaderden de, kazadan da geçer; kuluna ihsanını ve lütfunu arttırır.

Meselâ kulun imanı, salih ameli ve duâsı başlı başına birer atadır. Bunlar insanın kesbi gibi gözükse de, birer atadırlar. Allah'ın salih ameli makbul kılması ve duâyı kabul etmesi de birer atadır. Allah'ın sa'yimizi meşkûr ve günahlarımızı mağfur kılması da atadandır.

İşte Bediüzzaman diyor ki: "Bu hakikate vakıf olan arif, 'Ya İlâhî! Hasenatım senin atadandır. Seyyatım da senin kazandandır. Eğer atan olmasaydı helâk olurdum' der."2

Nitekim insanın hasenatta mülkiyeti yoktur. Hasenat Allah'ın emirlerindedir ve Allah'a aittir. Bu sebeple hasenatta insan fail değildir. Fail Allah'tır. Yapan Allah'tır. İnsan, "yalnız duâ ile, iman ile, Őuur ile, rıza ile, onlara sahip olur." 3 İnsanın duâsı, imanı, Őuuru, rızası ve işlediği hasenatın sevabının kendisine verilmesi sırf Allah'ın atasındandır.

Seyyat ise, insanın kendi kesbidir. Seyyiatla insan faildir. Dolayısıyla insan seyyiatından sorumludur. Yani günahkâr olan insandır.

Terbiye Allah'ın atasındandır. İnsan terbiye edilmekten uzak durmak sûretiyle insan nefsi terbiye edilmediğinde, nefis seyyiata meyleder, seyyiat işler ve günahkâr olur. Yani hüküm kaza edilmiş olur. Seyyat işleyenin günahkâr olması, Allah'ın kanunudur. Ama bu günahkâr adam tövbe ederse, Allah onu affetmek suretiyle yine ata kanununu işletir.

Netice itibariyle, insan bir kul olarak ya kazaya, ya ataya mazhar olur. Ya hakkındaki hüküm infaz edilir; ya da infazdan kaldırılmakla beraber, kendisine gözlerin görmediği, akılların ermediği, kalbin hayal etmediği nimetler, ihsanlar ve ikramlar edilir.

Seyyat Allah'ın kazasından ise, hidayet Allah'ın atasındandır. Allah hidayet etmediğinde kul doğru yolu bulamıyor.

Bir hadis-i kudsîde bu husus Őöyle ifade ediliyor: "Ey kullarım! Hidayet verdiklerim dışında hepiniz dalâlettesiniz. Öyleyse benden hidayet isteyin de sizi hidayet edeyim! Sizden kim bir hayırla karşılaşırsa, Allah'a hamd etsin. Kim de hayırdan başka bir Şey bulursa, kendinden başka kimseyi kınamasın, başına geleni kendinden bilsin." 4

İşte anlaşılmiş oluyor ki, dalâlette olmak bir kazadır. Fakat hidayeti istemek de, hidayete ermek de, hidayette kalmak da, mağfiret olunmak da, şefaate nail olmak da, Cennete girmek de Allah'ın atasındandır.

Dipnotlar:

- 1- Mektubat, s. 290; Sözler, s. 101.
- 2- Mesnevî-i Nuriye, s. 175.
- 3- Sözler, s. 428.
- 4- Müslim, Birr 55, (2577); Tirmizî, Kıyamet 49, (2497).